

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Főszerkesztő és laptulajdonos:	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Előfizetési ár: Egész évre 3 frt Fél évre 1.50.	Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	BUDAPEST VI., Ersek-utca 2. szám.

TARTALOM: Az egységes középiskola vitájából. — Vallás és erkölcs. Szokoly István. — Lapszemle. (Az oktatásról egészségügyi szempontból.) (Folytatás.) Dr. Legányi Gyula. — Kováts István kántor-tan. emlékezete. — Tárca: Képek az iskolai életből. (Folytatás.) Váczy István. — Irodalom és művészet. — Vegyesek.

Az egységes középiskola vitájából.

(tzky.) Ismerjük az okokat, tudjuk a közökt. tanácsban dült s nem éppen épületes visszavonásokat, mik miatt azt szélnek kellett eresztetni, helyette újat összeállítani. Nem nagy reményeket fűztünk munkájához keletkezése óta, mert a sok, kitűnő tantervű szövetkezetében sűrűn keresve sem találtunk szakmánkból: a népiskolai tanügyből valót — néptanítót. Pedig az alanyok: az elemi tanügynek megfelelően egyéníteni kell a célt, mert a közép- és elemi tanügy mivoltja egymástól óriási különbséget mutat fel. A népiskolának nem is lehet feladata e különbségeket eltörölni, ellenkezőleg, amazokat tekintetbe véve, fejleszteni saját szellemi szintjét. Ezért is kell, szerintük, *előkészítő* iskola a gimnáziumra, nem pedig a népiskola tantervébe felvenni olyanokat, mik egyáltalán nem oda valók, mik megfosztják tulajdonképeni jellegétől: *hivatásától. A tananyag is, valamint a módszer is más, itt — mint amott.*

De vajjon szükséges-e egyáltalán az előkészítő osztály felállítása a gimnázium mellett, kérdehetik sokan, a mint kérdezték is az újonnan összeállított közökt. tanácsnak január 30. és 31-én tartott ülésében? *Nem-e korunk divatos tévedései közé tartoznék-e az is? Vajjon nem fordítjuk-e ki vele mai formájából az elemi tanügyet, különösen a városi népiskolák valódi hivatását, midőn a III-ik elemi osztályban kell annyi ismeretet nyújtani a növendékeknek, hogy azok a középiskola I-ső osztályába bevaljanak? Jót akarnak és rosszat cselekednek.* Így gondolkoznak számosan, midőn ez új eszme körül vitatkoznak.

Előtelet ez új intézkedést elítélni — ezt is mondják — mielőtt látnók, *mily eredményeket* mutathat fel. Külföldön ily berendezés már régen van — hisz most is a külföldet majmoljuk — ugyanazt várják Magyarországon is. Azoknak, kik nagyon félénkek, mindjárt megjegyzi, hogy *nem egy általános és kötelező alakulásról van itt szó*, hanem mindenestre *egy kisebb számú s a tanulás iránt erős hajlamot érző növendék-sereg középiskolai jó kiképzéséről, kik önkényt és szülőik beleegye-*

zésével szentelik éveiket az általános műveltség elsajátításának — a középiskolának; ezeknek kell tehát — ismét szerintük — az előkészítő osztály, nem pedig a polgári és más intézetbe készülőknek.

Az újonnan kinevezett közökt. tanácsban csak ismét nem találunk tanítót, mintha bizony — midőn elemi tanügyről is van szó, ezeknek véleménye nem szükségeltetné, ahhoz mindenki ért.

E lapok 1892. évi márczius 12-iki számában már e tárgyban elmondtuk véleményünket, azt fentartva, ahhoz ez alkalommal nem teszünk semmit, hanem e helyett a január 30. és 31-én tartott közökt. tanács ülésében a népiskoláról elmondottakat, úgy amint azok ott elhangzottak, szóról-szóra kiadjuk:

A bizottságban a miniszterium részéről résztvettek: *Verédy Károly dr., Gyertyánffy István, Szuppán Vilmos stb. stb.*

Szuppán Vilmos nem kívánja az előkészítő osztály kötelező felállítását. Ebben ő retrográd intézkedést lát, mely a középiskolába lépendő tanulókat elvonja az általános népiskolától s igen korán teremtené osztálykülönbséget a tanulók között. Azt hiszi, hogy ez még többeket, kik nem oda valók, terelne a középiskolába s vonná el a polgári iskolától, mert a kik az előkészítő osztályba bejutottak, valószínűleg mind az első osztályba is bejutnának. *Ez az intézkedés bizalmatlanságot fejez ki a népiskola iránt és az intelligens elem nagy részének elvonásával le is szállítaná ennek színvonalát.* Rengeteg költségbe is kerülne, mely a népiskola javítására fordítva, *ezt is emelné, a középiskolának is hasznára válnék, melyre nézve elegendő, ha felvételi vizsgálat segítségével válogatja meg tanulóit.*

Zichy Antal is károsnak tartja az előkészítő iskolát, mely a művelt proletáriátusnak ugyis mindinkább növekedő számát szaporítaná.

Verédy Károly a népiskola érdekében tartja, (?) hogy a középiskolának legyen előkészítő osztálya. Mert a negyedik osztály, a középiskolára készítvén elő a tanítványok egy részét, elvonatik igazi rendeltetésétől. A népiskolai tanulóiban (és mondjuk némely kir. tanfelügyelőben) észrevehető *lustasága*

a felfogásnak abból a jelenségből magyarázandó, hogy most a népiskolában a középiskolába lépők előkészítésére nagyobb gondot fordítanak, a többiek pedig ezekkel nem tudván lépést tartani, el-lustulnak. (No lám!?)

Kármán Mór rajzolja *Verédy*hez hasonlóan a mai állapotot, mely a hat osztályra szervezett népiskolát meghamisítja. Kifejti, hogy az első osztályba a harmadik elemiből lehessen lépni. (Nem jó ugy sietni, mert megcsömörlik a gyerek!)

Gyertyánffy István kérdi, milyen lesz az a negyedik népiskolai osztály helyére tervezett első osztály. Ha gimnáziumi tárgyakat tanítanak majd benne, nagy aggodalmak vannak. Nézete szerint a szigorú felvételi vizsgálat eléggé megvédené a középiskolai érdeket s hasznára volna az elemi népiskolának is. (Helyes, igaza van!) Föltétlenül elítéli a mostani népiskola nyelvtani tanítását, melyre a középiskolának legtöbb panasza van, de kérdi, nem lehetne-e a népiskolai nyelvtanítás reformjával a két iskolát egymással összhangba hozni. (Bizony nem, mert nyelvtan nem a népiskolába való!)

Erdődi Béla nem tagadja, hogy a népiskola III. és IV. osztályában tekintettel vannak a középiskolába belépőkre, de talán mégis csak a fővárosban. Ha pedig a III. osztályból lépnének be a középiskolába, mit nyernének vele? Az történnék a III. osztályban, mit most a IV. osztályban tesznek. Fontosnak mondja, hogy a népiskola négy éven át foglalkozzék a középiskolába belépőkkel. Megfontolandó, hogy e terv végrehajtása legyőzhetetlen finansziális akadályokba ütközik.

Franciscs Norbertnek szíven fekszik, hogy a

népiskola szellemi színvonalát emelje s azért nem ugy akar segíteni a bajon, hogy a népiskola IV. osztályát fölöslegessé teszi a középiskolába belépőkre nézve, hanem ugy, hogy a népiskolát javítja. (Éljen! így kellene mindegyiknek gondolkozni.) Elismeri, hogy most a népiskola nem készít jól elő a középiskolára, de a bajt ott kell gyógyítani, a hol jelentkezik. Ha a középiskola szigorú főlvételi vizsgálatot fölkelti a néptanítók ambícióját, akkor az üdvös ellenőrzés s buzdítás gyanánt fog szolgálni a középiskolára nézve s ennek az érdekeit is megóvjuk, meg a középiskolának is teszünk nagy szolgálatot. A mint az előkészítő osztály érdekében nemzetiségi szempontból felhoztak, nem döntő, mert e tekintetben is a népiskolában kell érvényt szerezni a magyar nyelv jogainak. Elég ha szigorú főlvételi vizsgálatot megvédjük a középiskola érdekeit.

Heinrich Gusztáv a kérdés súlypontját abban látja, hogy kötelezőnek teyüek-e az előkészítő iskola felállítását. Ő nem pártolja az előkészítő osztály kötelező felállításának kimondását. Ezzel csak fokozott módon fogjuk a középiskolába nem való elemeket a középiskolába csábítani. Ne határozunk olyant, a minek kivitele egyenesen lehetetlen. (A finansziális okok miatt ugy-e?!). A hol szűkséges, ott állítsanak előkészítő osztályt, nemzetiségi vidéken, de általánosan kötelezőnek ne mondjuk ki. A mennyire az ő tapasztalata terjed, az állapotok a mostani első osztályokban nem oly rosszak, minőknek rajzolják.

Homan Ottó azt állítja, hogy az anyag, melyet a középiskola most kap igen rossz. Ő a maga tapasztalait tiszta magyar vidékeken szerezte s

TÁRCZA.

Képek az iskolai életből.

III. Egy sikerült kudarcz.

Mikor Szerelemfi Margit a képesítő utolsó tantárgyát is letette, nagyot sóhajtott, miként az olyan szokott, aki valami súlyos tehertől menekül. Megkönnyebbülten lélegzett fel. Másnap az oklevelek kiosztása után a képesítettek még egyszer együvé gyűltek a negyedévesek tantermében. Elénk beszélgetésbe elegyedtek, mignem az egyre zajosabb tereferé idegessé tevé *»Ő Nagysága«* füleit, és igazgatónőhöz illő méltósággal szólította fel az emberiség ujdonsült kapásait a szétoszlásra. De mikor ez még a jó barátságban élő férfiak, az erősebb nem között is alig lehetséges, azaz hogy nem megy olyan könnyen, hogyan lehetne kommandóra kivánni a gyengébb nemnél.

Ne vesztegessük tovább a szót, hagyjuk könnyező szemecskéiket, mert ezek ilyenkor veszedelmesen ellenállhatlanok s holmi meg nem engedett ömlengésekre, ábrándokra ragadtatnának. Pedig: *»ábránd az élet megrontója«*!

Alig múlt két hónap, Szerelemfi Margit már a felvidék egyik falucsájában művelte a tót nebu-

lókat mint — m. kir. tanítónő. Bizony kezdetben nehezen ment, mert azokat a gyönyörűséges szép tétéleket, miket a neveléstan pertraktál, mikre *»Ő Nagysága«* annyi gondot fordított és amiket a lelkökre kötött, sehogysem tudta alkalmazni. Persze könnyű volt a képezdében praelegálni, de arra ki sem adott utasítást, hogyan cselekedjék egy tősgyökeres magyar leány, ha tisztán idegen ajku osztaltan iskolába kerül.

Ekkor látta csak, mennyire koraiak voltak azok a szép-szép légvárok, azok a fenséges eszmék, mik lelkét lázba hozták, valahányszor arra az időre gondolt, mikor az ártatlan kisedek tanító-anyjává leend . . .

Az erős akarat győzött e borzasztó nehézségeken, a szorgalom legyűrte az akadályokat, a mármár meghasonlott lélek lassan-lassan kibékült önmagával. Még örömet is érzett olykor, ha látta munkájának sikerét, ha növendékei, kikkel néhány hónap előtt nem vala képes megértetni önmagát, saját anyanyelvén válaszoltak kérdéseire.

Sajnos, az örömbé váratlan keserű üröm keveredett. Pedig nem mindenben igaz a közmondás, hogy a változatosság gyönyörködtet. Szerelemfi Margit is elengedte volna e változatosságot édes-örömet, annál inkább, mivel becsülete is érintve volt, és a lelki üdvösségen kívül mégis talán a becsület az, mi az embernek legdrágább kincs. Hja,

ezek bizony *nagyon szomorúak*. A fiúk, mikor az első középisk. osztályba lépnek, *nem tudnak értelmesen olvasni, a számtan elemeiben igen sokan egészen járatlanok* s a nyelvtani elemzésben (már megint!) szörnyűségek fordulnak elő. Egy népiskolai vizsgálaton így elemezte a fiu ezt a »mondatot«: Ember tervez, Isten végez: — ember tervez az alany, Isten végez — az állítmány; a tanító, a vizsgálat elnöke s a közönség *mind nagyon meg volt elégedve*.

Fehér Ipoly elnök a népiskola javítását lehetségesnek tartja. *A bajt leginkább módszerbeli s tantervbeli hibák idézték elő*, ezeket energiával s kitartással meg lehet majd szüntetni. (Igazsága van.) Igen fontos a hatás, melyet a *középiskola a népiskolára van hivatva tenni*, hiszen látjuk, hogy az egyetem kifogásai s kritikája jó hatással voltak a középiskolai oktatás emelésére, a mit ő saját tapasztalataiból megerősíthet.

Alexander Bernát. Rosszul fogják föl a népiskola feladatát, kik azt hiszik, hogy ha javítjuk, majd jobban készít elő a középiskolára. *A népiskolának egészen más a feladata s e feladatához nem lehet hűtlen ama csekély százalék miatt, mely a középiskolába lép. A népiskolának a nép nagy tömegét gyakorlati irányban kell nevelni s mennél inkább javítjuk, annál kevésbé fogja a középiskolát szolgálni*. A középiskolát föl kell szabadítani a népiskola alól; *ki kell mondani, hogy a középiskolába léphet, ki a nyolczadik életévét befejezte és ez írásban, olvasásban a szükséges mechanikus készséget (mi ez?) megszerezte s azonkívül ezerig tudja az elemi számtani műveleteket*.

Miután még *Verődy Károly* kijelentette, hogy

de hát sokan vagynak, kik ezzel nem törődnek s főleg a tanítónőkkel szemben, tudja az ég, de való, hogy olyan különös szabadságot engednek meg egyesek önmaguknak. »Önálló«, »szabad szellemű« stb. epithetonokkal illetik, amik előttük valami »patent«-féle. S ha hozzá jó arzu az illető, szinte vakmerőek vele szemben.

Igy járt a mi Margitka kisasszonyunk is, aki a gondnokság egyik tagját hasonló s egyéb okok miatt is erősen önmaga ellen bősztette. Hogy milyen incidensek, milyen rágalmak keletkeztek ebből, feleslegesnek tartom megemlíteni, csak valami érdekeset örökíték meg a nyomdafestékkal.

Ugy tavasz felé az első vándorfejskével megjött a kir. tanfelügyelő is. Rendesen a szóban forgó gondnoksági tagnál szokott megszállni. Azt hallottam, pompás pinczéje és kitűnő asztala volt, s ami fő, a pompás pinczében zamatos borok, a kitűnő asztalon izletes ételek csalogattak —

— No az mégis csak sok, válaszolja felhevülve a kir. tanfelügyelő.

— Igen, kérem, így van! Annak a leánynak semmi szorgalma, semmi modora, semmi tapintatossága. Csak a puccz, a parádé. Mi, a gondnokság tagjai, előtte nullák vagyunk. Nagyon lekötelezne tanfelügyelő úr, ha alaposan megvizsgálná az osztályát és egy kis morális intellemmel szolgálna neki.

ő *nem a tanítókat ellen szólt* (a kis hamis!), kik maguk is érzik az oktatás hiányait, az elnök bezárja a vitát.

Lássátok néptanítók! minő véleménynyel bírnak e kitűnő (?) tanférfiak az elemi iskolai ügyről. Látjátok, hogy mindennek okául a népiskolát állították oda, és mi még sem protestálunk ellene?! Ezen témára alkalomadtán visszatérünk.

Vallás és erkölcs.

A katholicizmus dermesztő álmából felébredt: egy szebb jövő hajnala dereng felénk, ez a hajnal a munka és harc hajnala lesz. Igen, munkára hi az egyház minden hívőt, hogy a hitelenség által épített bálvány-templomokat lerombolják, és szent és nemes czélért küzdő harc-sorba állítja hívőit, hogy a sátán hatalmát megtörni siessenek.

E harci sorban első helyen állanak a népnevelés bajnokai s napszámosai: a néptanítók, mert a kath. ügy győzelemre jutásának ők egyik fő faktorai.

A kath. néptanító nemcsak a reá bizott ártatlan gyermeki seregnek, de a népnek is oktatója, nevelője, tanítója és példaadója.

A kath. néptanító mint vezérlő tiszt áll a nép előtt, s ha híven szolgálja azon ügyet, melyre őt az Ur kegyelme és előljárói bizalma helyezé, méltán várhat elismerést az egyház és hazától. És ezt mindenkor el is nyeri.

A mily áldást áraszt egy vallásos érzelmű, erkölcsös tanító azon körre, melybe őt sorsa helyezé — ép oly átok és rombolás jelzi annak munkáját, ki a fenti kellékekkel nem bír.

— Tessék csak rám bizni!

Az óra éppen kettőt ütött. A gyermekek elhelyezkednek padjaikban. Megkezdődik a tanítás. Alig negyedóra múlva kopognak a leányiskola ajtaján s a kopogásra nyomban fel is nyílik az ajtó.

— X. Y. tanfelügyelő vagyok! Mivel foglalkozik? Tessék folytatni! a leggyorsabb egymásutánban jöttek.

A tanítónó össze-vissza kérdezget; jól megy minden. A tanfelügyelő is előveszi a gyermekeket, és meggyőződött, hogy itt nincs szemfényvesztés. Majd visszaül helyére és gondolkodik. Most még nem árulom el, mi felett. Nem voltam ugyan ott, de ha ott lettem volna, sem láthattam volna a lelkébe. Nem is így, a történetek után tudtam meg, ami körülbelül ilyen lehetett: vajjon, ez-e az?

A tanítónó szendésege, kedves modora, finom tapintata, a gyermekek ügyes feleletei a vizsgáló teljes elismerését vívták ki. Pár szót koczkaztatott még a türelmes kitartást illetőleg, ezzel távozott.

A másik leányiskola a község alsó végén jó húsz percznyi távolságra esett.

A tanítónó díszesen kicziczomázva fogadja az érkezőt, kire a legelső benyomás már nem a legjobban sikerült. Ahá! gondolta magában jó helyen vagyunk.

A rendes bemutatás és sablonos kérdések. — Tessék folytatni!

És ha körül tekintünk kartársaink tekintélyes számán, valljuk meg őszintén, sokan, igen sokan vannak már, kiket a szabad gondolkozás téves tana hálójába kerített s hitüknek csak mostoha gyermekei, kik katolikusok ugyan névleg, de tényleg igen eltértek azon ösvényről, melyet Jézus a mesterek mestere jelölt meg nekünk példájával.

Igen, ez szomorú és sajnos állapot; de kétségbe vonni nem lehet.

A vallásosságnak egyik sarkalatos elve, hogy a hitet minden alkalommal külsőképen is bevalljuk, és ne szégyeneljük senki előtt kath. voltunkat.

És mit látunk? csak egyet említek fel, a szent gyónást, hányan vannak, kik ezt talán álszeméremből elmulasztják, mert mit szólnának azok a szabad gondolkozású úri barátok, kik ezt csak nevetséges dolognak tartják.

E kötelességről pedig megfeledezve, mindinkább meghidegül a szív s helyét a vallásos dolgok iránti közöny foglalja el, s e közöny belép az iskola falai közé és ott kezd meg legveszedelmesebb munkáját.

Nem tudok nagyobb veszélyt képzelni a kath. egyháznak, mint hite iránt közönnyel bíró tanítót.

Ahol a hit lélekemelő melege kihűlőben van, ott az erkölcsi alap is meglazul!

Jaj az olyan iskolának, hol vallástalan s gyenge erkölcsi alapon álló tanító működik.

Ez a mult sötét századokba szóló hang — szól talán egyik-másik társam, pedig én tudom jól, miről írok.

A szomorú példák, melyekkel oly gyakran találkozunk, manapság az életben szükségessé teszik,

Mint a karikacsapás, úgy esnek a feleletek.

— Hm! hm! csóválta a fejét a királyi ember. Majd maga is tesz fel kérdéseket, és ámul és bámul, mert bizony a karikacsapás mind lassabb tempójúvá válik. A tanítónőre néz, aki nagy kekken csak annyit válaszol: ez kérem a 2-ik osztályba, ez a harmadikba jár, aszerint helyezvén vissza, amint a kérdező a kérdés anyagát válasz nélkül hagyta. Végre is belesült e válaszával, illetve fogásával, mert hogy a tanfelügyelő a kérdésekkel felhagyott, már alig akadt tanuló, kit ilyen statáriális ítéletekkel degradálni lehetett volna.

A tanfelügyelő fogta a kalapját, pár percze kihívta a tanítónőt, de ez a pár percz éppen elégséges volt arra, hogy picz-puccos viseletére és szorgalomhiányára megtehesse sujtó kritikáját.

A gondnok már idegesen várakozott vendégére. Kárörvendve formulázta fejében azt a leczkét, mit Szerellemfi Margit kisasszony kap, és a dicséretet, melyben a másik tanítónő részesül, aki amannak épen az ellenkezője, példás viselete és ernyedetlen szorgalma igazán elismerést, jutalmat érdemel.

A folyosón lépteket hall; ő az. Örvendezett a lelke. Mosolyog arcczal fogadja a belépőt.

— Nos, hogyan sikerült a vizitt? — Megadtam neki! — Úgy-e? úgy-e? megérdemli!

— Meg a semmirevaló! Ilyen vakmerőség, ilyen szemfényvesztés!

hogy erről is elmélkedjünk. A felburjanzott hitelenség naponkint szedi áldozatait, keressük a bajok kútforrását, itt az egyik: a vallástalan, hitetlen tanító, ki csak névleg katolikus.

Megszólalt a harci tárogató, csatára hi benünkét is, egyházunk a hitelenség ellen, — honnan merítsen erőt a hívő harci tusájában, — a vallás szent tanában, a hit nyilvános bevallásában.

Kath. tanító, te reád az egyház legdrágább kincsét, a jövő leendő harczosait bizá: harczosok itt, és szerencsés győzők ott fenn — ha az Ur Jézus szellemében élték át e földi életet.

Ne légy hűtlen sáfárja azoknak, kik bizalmukal téged megajándékoztak. Ne a világ szelleme vezessen téged, mely az ördögnek áll szolgálatában; ne szégyeld bevallani hitedet kath. tanító létedre, mert eljő az idő, midőn lángostorral üzetnek ki az iskola falai közül azok, kik mint fekélyek rágódta az ártatlanok seregén, mivel példájok, erkölcsi életük és gondolkozás módjukkal lerombolták azt, mit szájukkal építettek.

A kath. egyház, mely annyi századokon át vihar és vész között megőrizé nekünk örökül e szép hazát, méltatlan bántalmazásoknak van kitéve, minden hívet csatarendbe állítja, hogy a felémelt kigyó fejeket Isten erejével minél előbb porba sujtsa. Kath. tanító, te is egy tisztet viselő harczosa vagy az egyháznak, mely téged emlőjén, mint szerető anya gondosan felnevelt. Ne légy mostoha gyermeke az édes anyának.

Ha meggyengült hited, erősítsd meg újra, csak így állhatsz meg az erkölcs és erény útján is, melyek nélkül méltatlan volnál tisztetre.

— És az a kihívó modor, nemde az a pöffeszkedő hányivetiség!

— Azt hiszem, nem fogja továbbra is gyakorolni ez erényeit. A gondnok csak úgy hizott a sikertől.

— Tessék kérem beljebb sétálni! A poharak már régen várnak gazdára. Tessék kérem! Kényelmesen elhelyezkednek az asztal körül. Hát hogy is volt az egész, nagyon kíváncsi vagyok.

— A felső iskolához mentem először, ahol bámulatos sikert találtam. . .

— Melyik felső iskolához? kérdi meglepetve a házigazda.

— Ott az emeletes épületbe!

— Szent Isten! . . . ejti ki rémülten. És? . . . ? talán az alsó leányiskolában volt a leczkétetés?

— Igen válaszolt a vendég.

A házigazda dühösen felgurott a székéről. Fejét csóválva, fejét vakarva ment a másik szobába. A vendég elértette a kritikus helyzetet, megköszönte a szives látást, befogatott és távozott. —

Bizony kérem, ez megszivlelendő eset, mert nem egyszer vannak a tanítónak kellemetlenségei azért, hogy a felsőbb hatóság személyes meggyőződés helyett információra hallgat, holott ezen információt különféle dolgok befolyásolhatják, és a másoknak nem egyszer vannak tekintélyes előnyei, mert szekere rúdját egyesek érdemtellenül előretolják.

Váczy István.

Ne szégyeneld soha nyíltan bevallani katholikus voltodat — mert ha minden kath. tanító — egyszersmind vallásos és erkölcsös tanító is lesz ki példájával ragyog népe előtt nem féltém a viharoktól soha egyházamat. *Szokolty István.*

Lapszemle.

Az oktatásról egészségtani szempontból.

(Folytatás.)

Hagyjuk tehát az írás-olvasás mesterségét későbbre, és vezessük testi és értelmi fejlődését úgy, a mint illik. Nyolcz-kilencz éves korban hozzáláthat, de akkor sem a mostani módszer szerint. Manap a láb alkalmazkodik a cipőhöz, nem pedig a cipő a lábhoz, minek következtében elnyomórosodik a láb. E hasonlat ráillik az írás-olvasás tanításának mai módszerére. A szem alkalmazkodik a betűhöz, nem pedig a betű a szemhez, minek folytán szemnyomórékokká válunk. Kezdetben csak méteres betűkkel ismertessük meg a növendéket, még pedig nagyobb távolságból. A gyermekszem ép szem, ellát jó messzire. Ha megismerkedett a betűkkel, a betűk egymáshoz illeszkedésével, akkor maga is táblára vetheti, de megint csak nagy alakban. Később papirosra vetheti, de nem a manap megszokott hajszál-finomsággal és mikroszkópi aprósággal. Ha azután írást vagy nyomtatást adunk kezébe ügyet kell vetnünk arra, hogy jókora öreg betűkből álljon. mert tudjuk, hogy minél ismeretlenebb és minél kisebb a tárgy, annál közelebb emeljük szemünkhöz, ellenben minél nagyobb a tárgy és minél jobban megbarátkoztunk vele, annál távolabb tartjuk a szemünktől. A gyakorlott olvasó illő távolságból olvas, ha ugyan az iskola meg nem nyomorította a szemét, a gyermek orrával éri a könyvet, pedig messzirelátó. Ha két egyforma jó szemű embernek, még pedig egy kezdőgyermeknek és egy gyakorlott felserdültnek kezébe adunk egy rossz nyomású könyvet, vagy apróírású levelet tapasztalni fogjuk, hogy a sillabizáló gyerek beleüti az orrát, a másik meg kényelmes távolságból olvas. Tehát nagy betűkön kezdje a növendék, és csak lassan, fokozatosan lásson kisebbeket, de sohasem a manap használt garmond, bourgeois vagy petit betűket és a mikroszkópi irottakat.

Igy nemcsak szemét védjük meg, de egyéb szerveit is. Kikerüljük a lehorgasztott fővel ülés nyomán járó vértódulásokat, orrvérzéseket, fejfájásokat. A fejfájás sok oknál fogva jelenkezik az iskolában, így megerőltetésből, megterhelésből, széndioxid, tüdő-ptómén és egyéb gázok belélekezéséből hiányos szellőztetésnél, a most tárgyalt írás-olvasásnál pedig a szemnek szertelen alkalmazkodásából és vértolódásból. Kikerüljük végre az említettem váll- és gerinczelferdüléseket.

Plató szerint a nevelés célja a jó és a szép, a testi és az értelmi összhang. A gyermeket az első három esztendőben csak testileg kell nevelnünk, 3—6 évig történetek elbeszélésével, 7—10-ig testgyakorlattal, 11—13-ig olvasás-írással, 14—16-ig

költéssel és zenével, 16—18-ig számtannal, 18—20-ig fegyverforgatással. Ezzel végezzük a hősi nevelésnek. A filozófiai nevelésre azonban még további tíz esztendő fordítassék. Ha nem is érték egyet mindenben Platóval, de abban elfogadom nézetét, hogy hat éves korban nagyon korai az írás-olvasás tanítása.

A tanulás eszközei közül tehát az írás-olvasás nem való a tanköteles kor első esztendőjére; nem marad akkorára tehát csak egy eszköz t. i. a beszéd. Az anyanyelv az az eszköz, a melynek segítségével a magára hagyott gyerek tanul, minden új szóval tágul a fogalomköre. A fogalmakkal tágul képzetköre is, a miből következik, hogy mikorára iskolába adjuk, már akkorára jelentékeny ismeretekkel rendelkezik. Az oktatás hivatása ezeknek az ismereteknek gyarapítása, öregbítése, de mindig csak az önképzés útján, nem pedig a reczipiálás, a tölcserézés útján. Az önképzés a tapasztalat, a szemlélet és az okoskodás eredménye tehát közvetlen tanulás, a közönséges oktatás pedig az oktató tapasztalatából, szemléletéből és okoskodásából fejlődött, tehát kész elveket és szabályokat nyújt, nem pedig megfejtenőket. Az ilyen tanulás közvetett, és így nem a megfigyelés és az ítélet öregbítésére szolgál, hanem csak az emlékezet megterhelésére. A mit a magára hagyott gyerek tanul, tehát a mit önképzés útján tanul, az megfelel a természetes fejlődés elvének, megfelel a testi és értelmi táplálkozás fiziológiájának. Szándékosan mondom testi és értelmi táplálkozásnak, mert a régi felfogás, a mely külön testi és külön értelmi táplálkozást ismer, helytelen. Minthogy gondolkodásunk és okoskodásunk szerve, az agyvelő, testünknek csak oly alkotó része, mint akár a szív, akár a gyomor, lévén testünk számtalan szervekből egybeállított egységes egész; és minthogy a táplálkozás műveletében nemcsak gyomrunk és zsigereink vesznek részt, hanem agyunk is; minthogy végre gondolkodásunk és okoskodásunk műveletében, azaz értelmi működésünkben nemcsak agyunk vesz részt, hanem a többi szervek is közreműködnek, mert vérkeringés, lélekezés, emésztés nélkül nincsen agyműködés: nyilvánvaló, hogy az a táplálék, ami testi fejlődésünk előmozdítására szolgál, egyszersmind táplálékul szolgál értelmi fejlődésünknek is, viszont a mi értelmi erőnköt gyarapítja, egyszersmind testi erőnk öregbítését is előmozdítja. Ebből az elvből következik az is megfordítva, hogy ha testi vagy értelmi elemeink hiányos, fogyatékos, túlságos vagy bármi oknál fogva helytelen, akkor nemcsak testi, hanem értelmi zavarok is állanak elő. Testünk szerkezetét olybá vehetjük, mint egy elektromos telepet, melyből hacsak egy csavar hiányzik is, vagy melynek vezetőke hacsak egy helyen romlik is meg, többé nem vezet az elektromosságot. A nevelés körül tehát ügyet kell vetnünk erre az élettani elvre, mert különben emésztési zavarok állanak elő, ennek nyomán pedig fejlődési zavarok, melyek nemcsak értelmi tehetségünk csökkenésére, hanem testi épességünk megromlására is vezetnek.

(Folyt. köv.)

Dr. Legányi Gyula.

Kováts István kántor-tan. emlékezete.

1826—1894.

1892. év augusztus 24. Pozsony megye egyik tőzsgyökeres magyar községébe Zsigárdra a szélrózsa minden irányából jött a sok vendég, hogy egy boldog család ünnepén, id. Kováts István kántor 50 éves tanítói jubileumán részt vegyen; ma 1894. év február 16-án, ugyanazt látjuk ismétlődni, halad a sok kocsis, viszi a sok vendéget Zsigárd községébe, de fájdalom nem a nemzeti, hanem a gyászlobogóval díszített iskolába. Ugyan egy személy hozott bennünket egybe akkor is, csak azzal a különbséggel, hogy akkor fogadásunkra ő maga jött nyolcz gyermeke élén vig kedvvel, most pedig bevégezve pályafutását, visszadva jó lelkét Teremtőjének, a fürge, s örökké vig kedélyű kis, gyenge testalkattal bíró, tanító és kántor, fekvő vár reánk fekete fátyollal fődött ravatalán, a szeretet, hála és tiszteletből adott számos koszorútól körülveve. A jóságos arc mozdulatlan, a szemek bezárultak, az ajkak nem nyílnak mosolyra. Ravatala körül áll nyolcz gyermeke, megtörve. Egy szerető apát, azt az apát, ki míg élt, mindenét föláldozta gyermekeiért, siratják a megtört gyermek szívek.

A temetési szertartást *Jakab János* esp.-plébános végezte nagy papi segédlettel, a vágssellyei esp. kerület tanítóiból alakult dalkör szívetfacsaró éneke kíséretében. Ennek befejezése után még egyszer utóljára a templomba viszik a drága halottat, ahol engesztelő sz. mise-áldozatot mutatnak be lelkének üdvéért. Innen a hitközség elöljáróságának tagjai vállalkra vevén a koporsót, a gyászoló közönség a temetőbe vonul. A menet a »Könyörülj Istenem« kezdetű gyásznak dallama mellett haladt. Az éneket a helybeli czigányok zenekarának gyász indulója váltotta fel, kik így róvták le halájukat szeretett tanítójuk iránt. A temetői beszentelés előtt *Jakab János* esperes-plébános meghatott hangon így szólott: »Szokásban van némely helyen, hogy az elhunyt fölött ily alkalmakkor annak érdemeit méltatják. — ő azt nem teszi, mert az elhunyt érdemei be vannak vésvé Zsigárd község r. k. hiveinek szívébe, mint azt azon koszoru szalagjának fölírata is bizonyítja, melyen ezen szavak olvashatók: »Tisztelete és hálája jeleül«. E szalag azonban idővel elenyészik, de a megboldogultnak emléke örökké fönmarad a község lakóinak szívében. Negyvenkét évig munkálta az Urnak szőlőjét Zsigárd községben, s e 42 év alatt a község majdnem minden tagját ő nevelte, tanította, mint kántor 1881 halottat kísért a nyugvó helyre, míg végre ő is itt találja örök nyugalomát. Figyelmezteti a boldogultnak tanítványait, hogy tartozásukat ne feledjék leróni soha, imádkozzanak a Mindenhatóhoz az elhunyt lelki üdvéért.« Azután a dalkör elénekli bucsudalát és a nagy számú közönség szomorodott szívvel távozott haza.

Mielőtt soraim bezárnám egy rövid visszajelentést vetek az elhunyt fáradtságteljes életére. Született 1826. évi február 6-án Vesztele községben, Pozsony-megyében. 16 éves korában már mint ta-

nitó működött; 10 évi tapasztalat szerzése után Királyrévből, hol a szabadságharc küzdelmeiben is részt vett, nem mint harcász, hanem mint a haza szeretett gyermeke, hazafiságáért a hadbíró-ság elé is állítottott, de kegyelmet kapott; ezen kívül azonban élete többször forgott veszélyben az ellenség szuronyai között. 1852. évben foglalta el a legutóbbi állását, melyet szakadatlan munkálkodás közt a legutolsó napokig folytatott. Tanítványai ezekre mennek, kik ugyszólván a földkerekség minden helyein, s különféle állás és foglalkozásban őrzik emlékét és hirdetik munkásságát. A tanítói gyűléseknek szorgalmas látogatója volt s tevékeny részt vett a tanácskozásokban. Kartársai forrón szerették, s ezen szeretet és tisztelet emelte a vágssellyei tanítói kerület elnöki székébe.

Nyolcz gyermeke közül, hat a tanítói pályán működik, kik mindnyájan a haza szorgalmas és tevékeny munkásai s az elhunyt méltó utódai.

A boldogultnak emléke maradjon közöttünk! Az örök világosság fényeskedjék neki!

Egy jelenvolt.

Irodalom és művészet.

— Számolási gyakorló-könyv. Magyarázó jegyzetekkel és megoldásokkal az elemi iskola IV., V. és VI. osztálya számára. Módszeresen kidolgozta *Bodnár György* szatmári elemi népiskolai tanító. Ily című munka jelent meg Szatmáron *Löwy Miksa* kiadásában. A könyv oly módszerben van szerkesztve, minő módszert még egy számtani gyakorló-könyvecskében sem találtam. Kettős célt akar szerző e munkájával elérni. Egyik: »alkalmat adni a növendéknek, hogy az iskolában a tanítótól hallottakat ismételve átnezzze, megértse s azt emlékezetében megszilárdítsa; a másik: »hogy a számtani igazságok okait hangsúlyozva, ez okok keresésére a növendéket megszoktassa«.

Az lebegett szerző előtt könyvének megírásánál, hogy »ha az igazság levezetésére mindenkor kész a növendék, megértette az illető számtani igazságot s azt kevés gyakorlat mellett helyesen alkalmazni is fogja«. — Nagyon helyesen cselekedte ezt szerző. Erre a módra nagy szükség van iskoláinkban. Hisz hány iskola van még most is, hol csak találgatásra van fektetve a számtani feladványok megfejtése. Ha pl. egy feladvány megfejtésekor a növendék — ki nem gondolkozik — azt mondja: megtudom az összeadás által, a tanító — próbára akarván tenni, hogy gondolkozik-e növendéke — azt mondja: nem összeadás, hanem kivonás által tudod meg, akkor mindjárt zavarba jön. Végig megy sokszor mind a négy alpműveleten s tanítójának hosszas útbaigazítása után tudja csak megadni a helyes megfejtést. Míg ha kezdetben gondolkozva kezd számolni, az ilyen boszantó trefelgetések elmaradnak. A gyakorló-könyv első (4. osztály) része két szakaszból áll. Az első szakaszt a végtelen számkör nyitja meg. Oly szépen, oly kézzelfoghatólag keletkezteti az egyes osztályokat s azokban az egységeket, hogy lehetetlen azt föl nem fogni a tanulónak. A számkör illetén való képzése teszi biztossá a számok helyes kimondását Logikai sorrendben, módszeres tárgyalásban nyújtja a négy alpműveletet megelőző ismereteket. A négy alpművelet tárgyalásánál meg oly eljárást alkalmaz, mely a mellett, hogy nagyon helyes, egyszerű és könnyű is.

A második szakaszban a közönséges törteket tárgyalja. A törtek értelmezése, leírása, a törtek fajtái, minden törtjelölt osztás, a tört alakjának átváltoztatása, a törtek összehasonlítása, a tört értékének megváltoztatása után áttér a törtekkel való műveletekre.

Mindent, a mit az egyes dolgokról mond, a gyermekek előtt keletkezteti, hogy a tiszta igazság álljon előttük. A gyermekeknek maguknak kell a látottakból az igazságokat levonni s azt esetről-esetre alkalmazni. Okadatot eljárást kíván minden műveletnél. Ily eljárás mellett azt érheti el, hogy a növendékek biztosan és gyorsan számolnak.

A 2-ik szakasz végén a tizedes törtek vannak szintén módszeres kidolgozásban. Példákkal bőven el van látva a gyakorló-könyv. A mellett hogy változatosak, tekintettel volt szerző azok összeállításánál a városi és falusi iskolákra, a fiú- és leánygyermekre.

A II. rész az 5. és 6-ik osztály tananyagát öleli fel. A törtek ismétlése után anyagát képezik: Hármass feladványok, arány- és aránylat, összetett hármass feladványok, kamatszámítás, kamat, tőke, idő, $\frac{\%}{100}$, kamatos kamat, kamattényezők, olasz számolási mód. Részarányos osztás, összetett részarányos osztás; vegyítés; aranyra, ezüstre vonatkozó számítások. Mindezek nem szárazon előadva, hanem bő magyarázatokkal, példákkal vannak fűszerezve. Dicséretére, ügybuzgóságára vall szerzőnek a kitűnő módszer, melyet gyakorló-könyvében alkalmazott. Az a néhány sajtóhiba, mely könyvében itt-ott előfordul, a szerző érdeméből mit sem von le. A könyvek kiállítása csinos, nyomása tiszta. Az első rész (4. oszt. számára) ára 30 kr.; a második rész (V, VI. oszt. számára) ára 32 kr. Tekintve az értékes tartalmat, drágának nem mondható. Szerző könyvét már több iskola bevezette s mindenütt sikerrel használják. Leendő bevezetés céljából tiszta lelkiismerettel ajánlom t. kartársaim figyelmébe. — A mű megrendelhető akár szerzőnél, akár Löwy Miksa kiadónál (lakik: Szatmáron, Deák-tér 3. szám).

Mátray József.

— „Az 1848—49-iki magyar szabadságharc története“ című illusztrált munkából a szokott pontossággal most jelent meg a VI-ik füzet. (A 3. és 4. füzetet még nem kaptuk.) Gracza György e füzetben az 1848. márczius 13-iki bécsi forradalom keletkezését és lefolyását mondja el. A könyv e része oly érdekfeszítő, mint egy regény. Kossuth híres pozsonyi beszédének forradalmi hatása, az utcai harcok, a Burg ostroma oly élénken mindazonáltal a történelmi hűségnek megfelelőleg vannak elmondva, hogy az olvasó szinte maga előtt látja az alkotmányért küzdő, forrongó Bécsset. Egy-egy füzet ára 30 kr. A legközelebb megjelenő 7-ik füzettel új negyedév veszi kezdetét. Előfizetési ár egy hónapra (2 füzet) 60 kr., negyedévre (6 füzet) 1 frt 80 kr., félévre (12 füzet) 3 frt 60 kr., egész évre (24 füzet) 7 frt 20 kr. Előfizetni lehet Lampel Róbert könyvkereskedésében, Budapesten, Andrassy-ut 21. sz. a.

— **Irodalmi pályázat.** Az „ung-bereg megyei r. k. népt. egyesület“ a következő pályatételt tűzi ki: „Mi célja és indoka a nyelvtan tanításának a népiskolában?“ Jutalma az első legjobb munkának 1 drb 20 koronás, a másodiknak 1 drb 10 koronás arany. A munkák jelíges levélkével el látva, f. évi márczius hó 20-ik napjáig Laudon Sándor bíráló-bizottsági ítkárhoz küldendők Ungvárra. Kelt Szerednyén, 1894. február 7-én. Szabó József, e. főjegyző.

VEGYESEK.

A nyugdíjtörvény magyarázata. A tanítói nyugdíjtörvénynek 17. §-át a m. kir. adóhivatalok a legkülönbözőbb módon szokták magyarázni s ez indított egy tanítóegyletet arra, hogy elhatározta, miszerint a közoktatásügyi miniszterhez feliratot fog intézni aziránt, hogy a majdnem 10 milliónyi nyugdíjalap ma már 700 ezer forintnál több jövedelemmel rendelkezvén, a mely összeg a mainál kétszeresen magasabb segélyezésre is elégséges, a

törvényszéknek azon részét, mely némely adóhivatal értelmezése és magyarázata szerint előadja, hogy a tanító minden fizetésemeléskor az emelkedés 50 százalékát fizesse be az alapba egyszers mindenkorra, magyarázza helyesen. A törvényhozásnak nem lehet célja, hogy az amugy is szűkeblűen dotált tanítókat — a kik még évi járadékot is fizetnek — a mellett, hogy minden iskola-fenntartó hatóság is fizet állomásaik után járulékot — jobban megadóztassa, mint az állami tisztviselőket, a kik a fizetésemelésnél csak 33 százalékot fizetnek be egyszer s mindenkorra. E tanító-egylet mozgalmát helyeseljük mi is s óhajtjuk, hogy a miniszter ne zárja el füleit a tanítóság e jogos fel szólalása előtt.

A budapesti (budai) tanítóegylet e hó 22-én tartotta közgyűlését. Az elnöki jelentések után dr. Gööz „jó katolikus“-hoz illően interpellált az iránt, hogy az egyesület milyen állást szándékozik elfoglalni az orsz. kath. nagygyűlésnek az iskolára hozott határozataival szemben. És a közgyűlés — csodálatos és örömteljes — a kérdés felett napirendre tért. A történelmi képekre kitűzött pályadíjat *Czik* Imre nyerte el. (Éljen! Szerk.) Tisztviselők a régiek maradtak. Az egylet ez évben ünnepli meg 25 éves fennállását.

A tanítói fizetések rendezése Alsó-Ausztriát is foglalkoztatja. A tartománygyűlés pénzügyi bizottsága a következő javaslatot terjeszti a tartománygyűlés elé: 1. Polgári isk. tanítók fizetése 900—1000 frt, hat ötéves korpótlék 100 frtjával, a fizetés maximuma; 1600 frt. 2. polgári isk. tanítónők fizetése 800—900 frt hat ötéves korpótlék 50 frtjával; a fizetés maximuma: 1150 frt. 3. Elemi iskolai tanítók fizetése 700, 800 és 900 frt. hat ötéves korpótlék 50 frtjával; a fizetés maximuma: 1350 frt. Ezenkívül a férfiaknak jár lakás vagy lakáspénz. És pedig 2000 lakóval bíró helységekben 50 frt, 2000—5000 lakóval bíró helységekben 70 frt, 5000 lakón felüli helységekben 100 frt a lakáspénz. Az igazgatókat azonban mindenütt természetben való lakás illeti és külön működő járulékot kapnak. Bécs városának tanítói nagyobb fizetést húznak. Hol áll még Magyarországon, mikor Alsó-Ausztria utolsó falujának tanítója is nagyobb fizetést húz, mint a magyar székesfőváros tanítója?

A főváros tankönyvei. Rózsavölgyi Gyula főv. tanácsnok azokat az elemi iskolai igazgatókat kik nem tankönyvirők, e hó 14-én összehívta s tőlük véleményt kért a most használatban levő tankönyvekről. Az igazgatók az osztálytanítók véleménye alapján írásban adták be egy-egy iskolának az észrevételeit s ezeket aztán a tanácsnok egy szűkebb körű bizottságnak szándekezik kiadni. A mint Vajdaly Gusztáv maga is kifejezte az anketén, ideje volt már megkérdezni magukat a tanítókat, hogy mit szólnak a tankönyvekhez, mert a mizériák csakugyan nagyok s ezeken már rég kellett volna segíteni. A budapesti gyermek még a legtöbb tiszta magyar családban is zagyva és rontott magyar nyelvet hall és beszél s ha az iskolai

könyvekben is ezt a rossz nyelvet látja, hol tanulja meg akkor az anya-nyelvet. Ugy látszik a tankönyv-írók és tulajdonosok maguk is élnek e gyanúval, mert ennek lehet a kifolyása Eckermann Ede főv. biz. tag bizalmas levele az igazgatókhoz, ki figyelmökbe a Belicza-féle nyelvtanokat ajánlotta, mondván, hogy ennek további használatban maradásától egy szegény özvegy és négy kiskorú árva élete függ.

Uj mellékjövedelem. A pozsony-vármegyei febr. 19-iki közgyűlésen egy a községi tanítók anyagi érdekeit közelről érdeklő határozatot hoztak. Az állami állategészségügyi felügyelő ugyanis javaslatl járult a közgyűlés elé, hogy 1896-tól kezdődőleg csak oly egyének alkalmaztassanak vágatási biztosokul, kik a községben laknak s a kik a közfogyasztásra levágandó állatok egészségi állapotát közelebbről meghatározni képesek, illetőleg, hogy az e részben a járási állatorvosok által a járások több pontján a nyári vakációban tartandó és marha vágás alkalmával demonstrative tartott 8 előadás után a szakvizsgát leteszik — s hogy ezek között egyenlő minősítés esetén a községi tanítóknak az alkalmaztatásra nézve elsőbbségi igény biztosíttassék. A javaslat egyhangulag elfogadtatott. Megjegyezzük, hogy vannak

községek, melyekben a vágatási szemledijak a 300 frtot is meghaladják. — Ne a mellékjövedelmeket szaporítsák, hanem a fizetést emeljék. Mert ily módon a tanító minden lesz, csak tanító nem!

Rövid hírek. Kir. tanácsos anfelügyelők. Sebesztha Károly temesmegyei, Kozma Ferenc kolozsmegyei tanfelügyelők és Mártonffy Márton az iparosinasiskolák felügyelője kir. tanácsosi címet nyertek. — **Közegen a szegény tanítókat segélyező egyesület alakult,** melynek az alapszabályait már meg is erősítették. — **Kovács Antal** czeplédi róm. kath. tanítót 41 évi buzgó működés után a koronás ezüst keresztel tüntették ki. Ugy kell neki, miért nem lett fincz, akkor aranykeresztet is kaphatott volna. — **Velkei Kálmán** tapéi tanító közelességmulasztás miatt állásától miniszteri jóváhagyással elmozdított; a nép annyira pártját fogta, hogy csendőri karhatalom kellett a tápéiak lecsendesítésére. — **Órlási tanító-egylet.** A „Deutsche Lehrerverein“ jelenleg 55,131 tagot számlál. — **A bajorországi tanítók egyesülete** a mult évben 1447 tanítói árvát segélyezett 61,495 márká erejéig. — **A párisi községtanács**hoz javaslatot terjesztettek be, hogy a gyenge és beteges gyermekek számára külön iskolákat állítsanak fel. — **A hercegprimás** e hó 12-én töltötte be 63-ik életévét. — **A japáni kormány** legutóbbi jelentése szerint Japán nagyobb városában 12 nyilvános gyermek-kert áll fenn 768 növendékkel; azonkívül 14 magánjellegű gyermekkert, a melyekbe 521 gyermek jár.

Felelős szerkesztő: **Dr. Zelliger Vilmos.**

Főmunkatársak: **Bertalan Vincze, Cenner Lajos és Lehotzky József.**

Sternberg Ármin és Testvére
cs. és kir. szabad. hangszer-ipar
Budapest, VII., Kerepesi út 36.
Saját gyártmányú mindennemű hangszerek és azok kellekei és alkatrészei. Mindennemű hangszerek és zenélőművek javítása és hangolása szakkerü pontossággal eszközöltetik.
— Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. —
Harmonikáról külön árjegyzék kérendő.
Zongorák javítása és hangolása pontosan eszközöltetik.

SÁSZ. és KIR. SZABADALMAZOTT
COLUMBUS
ZIMBALOMVERŐFEJ.

Harmonium-különlegességek nagy választékban.

A „Columbus“ czimbalom verőfej megszünteti az eddigi pamutozást és czernázást, valamint azoknak tompító és kopogó hatását. — Ara a verőpálcákkal együtt, azoknak minősége szerint: frt 2, 2.50, 3. — és 3.50. — Külön a Columbus czimbalom-verőfejek párja 1 forint. Megrendelések postautánvétellel, vagy az ár előleges beküldése ellenében.

Agyházi Frók Csarnoka.

Irta: **ZELLIGER ALAJOS.**

580 lap. — Ara 3 frt. (Sacerdotibus erga 10 sacra) bérmentes küldéssel. Kapható a szerzőnél Nagyszombatban, valamint lapunk kiadóhivatalában.